

УДК 378

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-8\(38\)-1400-1417](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-8(38)-1400-1417)

Купчак Тетяна Зеновіївна Заслужений працівник культури України, старший викладач кафедри філософії та педагогіки, керівник відділу соціально-культурного розвитку, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м.Львів, <https://orcid.org/0000-0002-9354-7675>

Смолінська Олеся Євгенівна доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та педагогіки, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0003-1612-2830>

ІНТЕГРАЦІЯ РЕСУРСІВ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядається інтеграція ресурсів музейної педагогіки у процес навчання історії української культури в закладах вищої освіти. Обґрунтовано значущість музейних практик у формуванні культурної компетентності, розвитку критичного мислення та ціннісних орієнтацій студентів, а також у вихованні національної ідентичності. Автори підкреслюють, що музейні ресурси, як матеріальні, так і цифрові, забезпечують унікальну можливість поєднати теоретичне вивчення дисципліни з практичним досвідом занурення в культурно-історичний контекст.

Особливу увагу приділено новим викликам, які постали перед музейною педагогікою в умовах війни: руйнування та вивезення фондів, обмежений фізичний доступ до експозицій, необхідність збереження й цифровізації колекцій. Показано, як розвиток віртуальних турів, 3D-моделей та інтерактивних платформ відкриває нові перспективи для освітнього процесу, забезпечуючи безперервність навчання, формування стійкого зв'язку студентів із національною культурною спадщиною.

На прикладі досвіду львівських музеїв та університетських експозицій проаналізовано освітні потенціали різних форм інтеграції музейних ресурсів у навчання: виїзні та віртуальні заняття, дослідницькі завдання, волонтерські ініціативи, проєктну діяльність студентів. Автори аргументували, що такі практики сприяють розвитку аналітичного мислення,

креативності, комунікативних навичок і підвищують мотивацію студентів до вивчення української культури.

Зроблено висновок, що музейна педагогіка в умовах війни реалізує не лише освітню, а й об'єднавчу та виховну функції, стаючи важливим чинником збереження історичної пам'яті та національної ідентичності. Визначено перспективи подальших досліджень, зокрема інституціоналізації співпраці освітніх та музейних установ.

Ключові слова: музейна педагогіка, заклад вищої освіти, історія української культури, зовнішні матеріальні експозиції, внутрішні матеріальні експозиції, віртуальні експозиції.

Kupchak Tetyana Zenoviyivna Honored Worker of Culture of Ukraine, senior lecturer of the Department of Philosophy and Pedagogy, Head of the Department of Social and Cultural Development, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-9354-7675>

Smolinska Olesia Yevhenivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Philosophy and Pedagogy, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, <https://orcid.org/0000-0003-1612-2830>

INTEGRATION OF MUSEUM PEDAGOGY RESOURCES INTO TEACHING THE HISTORY OF UKRAINIAN CULTURE IN A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

Abstract. The article considers the integration of museum pedagogy resources into the process of teaching the history of Ukrainian culture in higher education institutions. The significance of museum practices in the formation of cultural competence, the development of critical thinking and value orientations of students, as well as in the upbringing of national identity, is substantiated. The authors emphasize that museum resources, both material and digital, provide a unique opportunity to combine theoretical study of the discipline with practical experience of immersion in the cultural and historical context. Particular attention is paid to the new challenges that museum pedagogy faced in wartime: destruction and removal of funds, limited physical access to exhibits, the need to preserve and digitize collections. It is shown how the development of virtual tours, 3D models and interactive platforms opens up new prospects for the educational process, ensuring the continuity of learning, the formation of a stable connection between students and the national cultural heritage.

Using the experience of Lviv museums and university exhibitions as an example, the educational potentials of various forms of integrating museum resources into education were analyzed: field and virtual classes, research tasks, volunteer initiatives, and student project activities. The authors argued that such practices contribute to the development of analytical thinking, creativity, and communication skills and increase students' motivation to study Ukrainian culture.

The conclusion was made that museum pedagogy in wartime fulfills not only educational, but also unifying and educational functions, becoming an important factor in preserving historical memory and national identity. Prospects for further research were identified, in particular, the institutionalization of cooperation between educational and museum institutions.

Keywords: museum pedagogy, higher education institution, history of Ukrainian culture, external material exhibitions, internal material exhibitions, virtual exhibitions.

Постановка проблеми. Сучасні трансформації вищої освіти України, особливо в умовах війни, вимагають глибокого переосмислення підходів до викладання історії української культури. Традиційні лекційно-репродуктивні методи дедалі менше відповідають потребам студентів, яким важливо не лише засвоювати факти, а й формувати глибокий емоційний та ціннісний зв'язок із національною спадщиною, розвивати критичне мислення й здатність до аналізу культурних процесів у контексті сучасних викликів. У цій ситуації музейна педагогіка постає потужним ресурсом інтеграції освітнього та культурного середовища.

Музей як соціокультурний простір дає змогу студентам безпосередньо взаємодіяти з автентичними артефактами, занурюватися в історичний контекст і відчувати цінність культурних надбань. Такий досвід не лише розширює знання, а й формує усвідомлену позицію щодо значення культурної спадщини для національної ідентичності. Залучення музейних ресурсів у навчання стимулює критичне осмислення історичних процесів, формує емоційний зв'язок із минулим і створює основу для більш глибокого розуміння сучасності.

Втім, повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України, кардинально змінила умови функціонування музейної педагогіки. За даними Міністерства культури та інформаційної політики, ще у березні 2022 року було зафіксовано десятки зруйнованих і пошкоджених музеїв, а за підрахунками UNESCO, станом на початок 2025 року підтверджено 476 знищених або пошкоджених об'єктів культурної спадщини, серед яких 32 музеї, сотні історичних будівель, монастирів і архівів [1].

Особливо болючими стали втрати унікальних фондів, як-от викрадення скіфського золота з Мелітопольського музею, розграбування та вивезення музейних фондів на окупованих територіях [2]. Понад те, крадені артефакти пропонуються для продажу, наприклад на аукціоні в столиці країни-агресора [3]. Загальна вартість руйнувань у сфері культури та туризму оцінюється у десятки мільярдів доларів, а потреби у відновленні сягають понад дев'яти мільярдів. Навіть об'єкти світової спадщини UNESCO, як-от Софійський собор у Києві, зазнають ушкоджень унаслідок атак [4].

У таких умовах перед вищою освітою постає подвійний виклик: із одного боку, обмежується фізичний доступ до експозицій, втрачаються матеріальні ресурси для навчання, а з іншого – зростає потреба у збереженні й популяризації культурної пам'яті як основи національної ідентичності й стійкості суспільства. Ця ситуація стимулює активний пошук нових рішень. Значної ваги набувають процеси цифровізації музейних фондів, створення віртуальних екскурсій та інтерактивних платформ, які дозволяють студентам долучатися до культурних цінностей незалежно від географічного розташування. Водночас формується новий формат міжінституційної співпраці, коли університети, музеї та громадські організації об'єднують зусилля задля розробки інноваційних освітніх програм і спільних дослідницьких проєктів.

Таким чином, музейна педагогіка в умовах війни перестає бути лише допоміжним інструментом навчання. Вона трансформується на важливий засіб збереження культурної спадщини, формування історичної пам'яті та виховання патріотичної свідомості студентської молоді. У поєднанні з інноваційними цифровими технологіями та інтерактивними методами навчання вона здатна не лише підтримати якісний рівень викладання історії української культури, а й стати потужним чинником формування громадянської позиції та культурної ідентичності у молодого покоління. Усе це визначає актуальність наукового обґрунтування й практичної реалізації моделей інтеграції ресурсів музейної педагогіки у навчальний процес закладів вищої освіти.

Звичайно, українські автори не залишають поза увагою тематику музейної педагогіки. Так, О. Невмержицька у статті «Музейна педагогіка: до визначення поняття» розглядає різні підходи до тлумачення поняття «музейна педагогіка», підкреслюючи значущість музеїв у навчанні й вихованні молоді. Особливу увагу авторка приділяє освітньому потенціалу музейних експозицій, що сприяють формуванню цілісного бачення світу, розвитку емоційної сфери, моральних почуттів та ціннісних орієнтацій особистості. При цьому зазначається, що застосування музейних ресурсів у

виховному й навчальному процесі здебільшого зводиться до епізодичних відвідувань музеїв [5]. Л. Гайда [6] розробила модель музейної педагогіки та визначила проблему створення відповідних ресурсних центрів, як-от: науково-дослідних лабораторій, кафедр; музейно-педагогічних центрів; спеціалізованих та навчальних видань; громадських об'єднань музейних педагогів. В. Палинчак-Кутузова конкретизувала можливості практичного застосування ресурсу музею (Закарпатського обласного краєзнавчого музею імені Т. Легоцького) у вивчення історії та природи рідного краю [7]. Є стаття С. Тимків «Museum Education in Ukraine After Russia's Major Invasion. How Institutions are Adapting to New Conditions on the Fly», де авторка через використання методу інтерв'ю дослідила шляхи адаптації культурно-просвітницької роботи музеїв до умов війни [8]. І. Червінська висвітлює засоби взаємодії музеїв Прикарпаття з освітніми установами крізь призму музейної педагогіки, підкреслює її значущість і вагомий дидактичний потенціал у побудові виховного й освітнього процесу, а також визначає основні напрями застосування напрацювань музейної педагогіки регіону в освітньому середовищі [9].

Однак проведений пошук, хоч і демонструє увагу українських дослідників до проблем музейної педагогіки та спроби їх пов'язати з освітнім процесом, засвідчує, що вища освіта, зокрема ресурсність музейної педагогіки щодо викладання історії української культури, випали з поля зору науковців. Саме це обумовлює актуальність обраної теми.

Таким чином, **мета** написання статті – викласти результати практичного осмислення можливостей інтеграції ресурсів музейної педагогіки у навчання історії української культури здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Вище ми згадували про те, що дослідники музейної педагогіки вказують на те, що необхідна інституціоналізація інтеграції освіти й культури на предметному полі музейної педагогіки. Вона може відбуватися як організація ресурсних центрів [6], однак, на нашу думку, наявність освітніх компонент «Історія української культури», «Історія та культура України» теж може бути формою інституціоналізації такої інтеграції, адже включення таких компонент як обов'язкових до освітніх програм свідчить про розуміння гарантантами важливості формування особистості, здатної до життя в культурі. У такому випадку здобувач, вивчаючи й усвідомлюючи себе суб'єктом культури, формує дієві механізми інтеграції в професійну культуру, комунікативну, корпоративну тощо.

Тому практичний аспект оволодіння культурою є не менш важливим, ніж професійне навчання, оскільки відіграє потужну пропедевтичну роль у становленні фахівця незалежно від напрямку підготовки.

Львів є одним із ключових центрів української історії та культури, у цьому вбачається потужний освітній ресурс для закладів вищої освіти. Наявність численних музеїв – як загальноміських, так і при університетах – створює сприятливе середовище для інтеграції навчальних програм із безпосереднім зануренням у матеріальну спадщину. Такі практики узгоджуються з тенденцією, коли музеї можуть виконувати не тільки промоційну роль, а й ставати активними учасниками освітнього процесу. Отже, маємо три напрями інтеграції музейної педагогіки в освітній процес ЗВО (рис. 1).

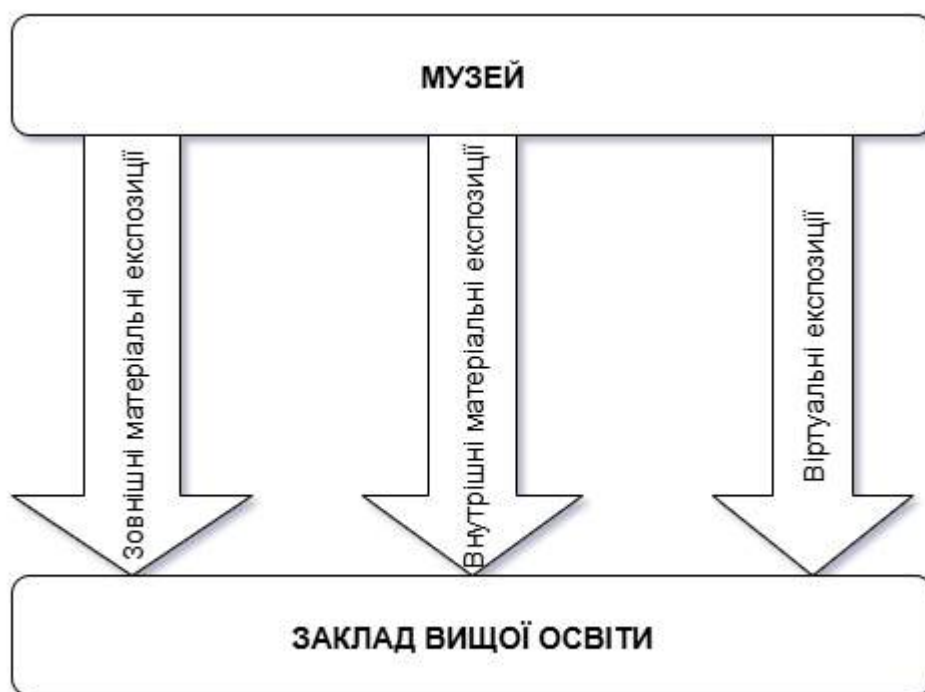

Рис. 1. Напрями інтеграції музейної педагогіки в освітній процес ЗВО

Зовнішні матеріальні експозиції, у випадку львівського ЗВО, - це ресурси силенних львівських музеїв, виставкових центрів тощо. Вони можуть бути використані як у формі екскурсій, так і в формі зустрічей із представниками музеїв, авторами виставок, науковцями. Ще однією з форм інтеграції ресурсів музеїв в освітньому процесі ЗВО є участь студентів у тих формах інтерактивної діяльності, що пропонуються музеями. Наприклад, Дім Франка пропонує театралізовані екскурсії «Візит до Франків», «Мама і доня: нерозказана історія», квест «Таємниці Дому Франка», які є і формою дозвілля, і культуророзорієнтованою активністю [10].

Щодо внутрішніх матеріальних експозицій, то, наприклад, лише у нашому, Львівському національному університеті ветеринарної медицини

та біотехнологій імені С.З. Гжицького діють 10 музеїв. С. Муравська у своїй статті «Музейні заклади системи вищої освіти у незалежній Україні» аналізує історію та сучасні функції музейних установ у західноукраїнських ЗВО і доводить, що сьогодні їх освітня мета значно розширена: від формування історичної пам'яті – до підвищення іміджу університету [11]. Ми, із власного досвіду, знаємо, що вагомим потенціалом для розвитку є не лише візитна, а й практична екскурсійна діяльність студентів.

Наприклад, під час проходження практики здобувач ОП «Освітні, педагогічні науки» проводив екскурсії в Музеї історії Університету, також функціонують музей Степана Бандери (Північний кампус), музей ґрунтів (Північний кампус), музей підків, музеї при кафедрах нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії, паразитології та іхтіопатології (Південний кампус).

Крім того, для здобувачів підготовлена й видана двомовна (українсько-англійська) екскурсія Львовом [12].

Віртуальні експозиції, організовані подекуди як стаціонарні в музеях, а, подекуди, як віртуальні тури, у сучасних умовах є цінними для вивчення здобувачами.

Деякі з українських музеїв були цілеспрямовано знищені (наприклад музей Григорія Сковороди), деякі – суттєво ушкоджені внаслідок бойових дій, тому наявність та загальнодоступність віртуальних турів є важливим ресурсом у вивченні історії української культури.

Наш досвід інтеграції елементів музейної педагогіки у викладання в закладі вищої освіти свідчить про позитивне сприйняття нових форм роботи із культурними надбаннями. Тому нами було укладене «екскурсійне меню» до тем курсу «Історія української культури».

Воно пропонується здобувачам як для самостійної роботи, так і на практичних заняттях із супроводом студентів, як домашнє завдання інтерактивного творчого характеру.

Тема 1. Історія української культури в системі гуманітарного знання.

Зовнішні матеріальні експозиції:

Львівський музей історії релігії;

Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького.

Внутрішня матеріальна експозиція: народний музей історії університету.

Віртуальні експозиції: Національний науково-природничий музей Національної академії наук України [13];

Національний музей народної архітектури та побуту України [14];

Музей народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького [15];

Національний літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди [16].

Тема 2. Джерела формування української культури

Зовнішні матеріальні експозиції: Археологічний музей ЛНУ імені Івана Франка.

Внутрішня матеріальна експозиція: музей ґрунтів, музеї при кафедрах нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії, паразитології та іхтіопатології.

Віртуальні експозиції: Національний музей історії України [17];

Сім музеїв у різних регіонах України «просто неба» у форматі 3D [18];

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному [19];

Антонієві печери в Чернігові [20];

Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського [21].

Тема 3. Українська культура княжої доби

Зовнішні матеріальні експозиції: Парк мініатюр “Замків та оборонних споруд давньої України” (на задньому подвір’ї Палацу Потоцьких).

Внутрішня матеріальна експозиція: музей підків.

Віртуальні експозиції:

Музей писанкового розпису [22];

Софіївський собор у форматі 3D [23].

Тема 4. Культурні процеси України в XIV – першій половині XVII ст.

Зовнішні матеріальні експозиції:

Львівський історичний музей (Музей історії України).

Внутрішня матеріальна експозиція: музей Степана Бандери.

Віртуальні експозиції:

Музей історії Острозької академії [24];

Музей однієї вулиці [25];

Національний музей літератури України [26];

Музей книги і друкарства України [27];

Кирилівська церква у форматі 3D [28];

Музей археології в Батурині [29];

Замок князів Острозьких (Дубенський замок) [30].

Тема 5. Культурне життя України в другій половині XVII – XVIII ст.

Зовнішні матеріальні експозиції:

Музей народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького.

Внутрішня матеріальна експозиція: Музей історії університету. Проєкт VetHeritage.

Віртуальні експозиції:

Музей української домашньої ікони [31];

Церква Святого Духа в Рогатині [32].

Тема 6. Українська культура XIX ст.

Зовнішні матеріальні експозиції: Музей етнографії та художнього промислу.

Внутрішня матеріальна експозиція: народний музей історії університету.

Віртуальні експозиції:

Полтавський художній музей імені Миколи Ярошенка [33];

Харківський художній музей [34];

Одеський історико-краєзнавчий музей [35];

Національний музей Тараса Шевченка [36].

Тема 7. Специфіка національно-культурного процесу України у XX ст.

Зовнішні матеріальні експозиції:

Артцентр «Дзига»;

Музей-меморіал «Тюрма на Лонцького»;

Музей «Територія терору»;

Дім Франка (Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка);

Державний меморіальний музей Михайла Грушевського у Львові;

Музей історії електрифікації Львівщини.

Внутрішня матеріальна експозиція: музей підків, музеї при кафедрах нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії, паразитології та іхтіопатології.

Віртуальні експозиції:

Український центр народної культури «Музей Івана Гончара» [37];

Технічний музей ретро-автомобілів «Машини часу» [38];

Музей театрального, музичного та кіномистецтва України [39];

Львівський історичний музей [40];

Літературно-меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка [41].

Тема 8. Національно-культурне відродження та культура України на сучасному етапі. Генеалогія роду

Зовнішні матеріальні експозиції:

Музей-заповідник "Личаківський цвинтар"

Музей Квітки Цісик

Порохова вежа - центр архітектури, дизайну та урбаністики

Музей скла

Художньо-меморіальний музей Івана Труша

Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької

Художньо-меморіальний музей Олени Кульчицької

Внутрішня матеріальна експозиція: музей історії університету, музей Степана Бандери

Віртуальні експозиції:

Музей сучасного мистецтва України [42];

Національний музей українського народного декоративного мистецтва [43];

Музей мікромініатюр Миколи Сядристого [44];

Віртуальний музей нематеріальної культурної спадщини України [45].

Укладений нами тематичний каталог, у якому інтегровані ресурси музейної педагогіки в курс «Історія української культури», цілком може бути змінений, розширений, адаптований до регіональних умов.

Запропонований «екскурсійний каталог» підтверджує, що музейні ресурси Львова та України в цілому відкривають широкі можливості для формування цілісного уявлення про історію української культури у студентів різних спеціальностей. Їх інтеграція в освітній процес не лише урізноманітнює навчальні практики, а й посилює емоційно-ціннісну складову засвоєння знань. Спостереження за роботою студентів засвідчують, що використання матеріальних і віртуальних експозицій сприяє розвитку самостійності, уміння критично мислити та інтерпретувати культурні явища, формуванню патріотичної свідомості, причетності до національної ідентичності.

Інтеграція в освітній процес віртуальних експозицій має особливе значення в умовах війни, коли багато музеїв зазнали руйнувань або залишилися на тимчасово окупованих територіях. Оцифровані фонди, інтерактивні тури й онлайн-екскурсії стають інструментом, який забезпечує безперервність освітнього процесу й підтримує зв'язок студентів із культурною спадщиною. Такий досвід доводить, що цифровізація музейних ресурсів є не лише вимушеною реакцією на кризу, а й перспективним напрямом модернізації музейної педагогіки.

Водночас практичний досвід інтеграції музейних ресурсів у навчальні дисципліни демонструє потребу в інституційній підтримці таких ініціатив. Створення єдиної платформи для координації співпраці університетів, музеїв та громадських організацій дозволило б систематизувати наявні напрацювання, розробити методичні рекомендації та полегшити доступ до матеріалів для викладачів і студентів. Це могло б включати й розробку спеціальних освітніх модулів, спрямованих на розвиток навичок роботи з культурними артефактами, аналізу джерел, підготовки дослідницьких проєктів. Перспективним напрямом є й розширення практичної складової навчання. Наприклад, організація спільних студентських досліджень,

волонтерських програм у музеях (особливо університетських), розробка інтерактивних продуктів для популяризації експозицій або ж створення нових культурно-освітніх маршрутів у місті й регіоні (як професійно зорієнтований вид роботи для здобувачів спеціальності «Туризм і рекреація»). Це сприятиме не лише професійному зростанню студентів, а й розвитку комунікативних і проєктних компетентностей, особливо важливих у сучасному освітньому середовищі.

Варто підкреслити, що музейна педагогіка в умовах війни набуває нового значення. Вона стає інструментом збереження пам'яті, консолідації спільноти та формування внутрішньої стійкості. Участь студентів у таких ініціативах не лише розширює їхні знання, а й формує відповідальне ставлення до культурних цінностей, готовність їх захищати й популяризувати.

Практика інтеграції музейних ресурсів у викладання історії української культури свідчить про те, що успіх такої роботи значною мірою залежить від системності й продуманості підходів. Викладачеві важливо заздалегідь планувати заняття так, аби використання музейних матеріалів не було фрагментарним, органічно впліталось у структуру курсу. Виїзні заняття, робота з віртуальними експозиціями, індивідуальні чи групові дослідницькі завдання допомагають студентам глибше осмислити навчальний матеріал, сформувати практичні навички аналізу культурних джерел, а також виробити критичне мислення.

Особливу роль у такому підході відіграють цифрові технології. Віртуальні тури, 3D-моделі експонатів, цифрові каталоги фондів відкривають нові можливості для вивчення історії української культури. Вони забезпечують доступ до цінних матеріалів навіть у тих випадках, коли особистий візит до музею неможливий через обставини війни чи інші обмеження. Така інтеграція цифрових рішень не лише збагачує навчальний процес, а й формує у студентів важливі компетентності роботи з інформаційними ресурсами та аналітичними інструментами. Важливим є й міждисциплінарний підхід. Співпраця між гуманітарними, технічними та мистецькими кафедрами дозволяє реалізовувати комплексні проєкти, наприклад, розробку інтерактивних мобільних додатків для музеїв, створення мультимедійних виставок або організацію студентських досліджень із залученням музейних фондів. Це не лише розширює горизонти навчання, а й розвиває у студентів навички командної роботи, комунікації та креативного мислення. Досвід показує, що залучення студентів до волонтерських і проєктних ініціатив на базі музеїв допомагає їм відчувати власну причетність до збереження культурної спадщини. Такі практики виховують відповідальне ставлення до культурних цінностей,

розвивають лідерські якості та стимулюють бажання долучатися до громадських і наукових проєктів.

Попри очевидні успіхи, чимало аспектів музейної педагогіки залишаються недостатньо дослідженими. Потребує глибшого осмислення ефективність застосування музейно-педагогічних практик у різних освітніх контекстах у вищій освіті, розробка інструментів для моніторингу результатів, а також вивчення міжнародного досвіду інтеграції музеїв в освітній процес. Окремої уваги заслуговує феномен цифрової музейної педагогіки: використання доповненої реальності, гейміфікації та штучного інтелекту у вивченні культурної спадщини відкриває нові горизонти для сучасної освіти.

Музейна педагогіка, особливо в умовах війни, виконує роль не лише освітнього, а й інструмента культурної консолідації. Вона допомагає зберігати історичну пам'ять, формувати внутрішню стійкість та патріотичну свідомість, а також плекати ціннісну єдність суспільства. У цьому контексті інтеграція музейних ресурсів в освітній процес ЗВО набуває стратегічного значення, адже поєднує академічну підготовку студентів із вихованням їхньої національної ідентичності та культурної свідомості.

Подальший розвиток цієї сфери потребує не лише ентузіазму окремих педагогів, а й системної підтримки на рівні освітніх програм і державної політики. Створення єдиної платформи співпраці університетів (і не лише класичних), музеїв та громадських організацій дозволило б координувати зусилля, забезпечувати доступ до ресурсів і поширювати найкращі практики. Саме така синергія стане запорукою того, що музейна педагогіка розвиватиметься як повноцінна науково-практична галузь, яка об'єднує традицію, інновацію й соціальну відповідальність.

Висновки. Інтеграція ресурсів музейної педагогіки у навчання історії української культури в закладах вищої освіти є потужним інструментом формування культурної компетентності, національної ідентичності та критичного мислення студентів. Використання матеріальних і віртуальних експозицій дозволяє поєднувати теоретичний і практичний аспекти навчання, робить освітній процес динамічним, інтерактивним і ціннісно насиченим. У контексті війни музейна педагогіка набуває особливого значення як чинник збереження культурної пам'яті та виховання стійкості й громадянської свідомості молодого покоління. Подальші дослідження, на нашу думку, доцільно зосередити на розробці моделей оцінювання ефективності музейно-педагогічних практик, аналізі міжнародного досвіду цифрової музейної освіти, а також на вивченні психологічного впливу взаємодії з культурними артефактами на особистісний і професійний розвиток студентів. Перспективним напрямом є створення мережових

платформ для обміну ресурсами та методиками між університетами й музеями, що сприятиме підвищенню якості освіти та популяризації культурної спадщини серед молоді.

Література:

1. Damaged cultural sites in Ukraine verified by UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/damaged-cultural-sites-ukraine-verified-unesco> (date of access: 24.08.2025).
2. War crimes | The destruction of Ukraine's cultural heritage - Museums Association. URL: <https://www.museumsassociation.org/museums-journal/analysis/2025/02/war-crimes-the-destruction-of-ukraines-cultural-heritage/> (date of access: 24.08.2025).
3. ДП «Редакція газ. «Голос України». На московському аукціоні – викрадена в Україні картина Айвазовського. Голос України - газета Верховної Ради України. URL: <https://www.golos.com.ua/article/376919> (дата звернення: 24.08.2025).
4. Pohorilov S. Russian overnight attack damages Kyiv's St Sophia Cathedral and Odesa Film Studio – photos. Ukrainska Pravda. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/06/10/7516459/> (date of access: 24.08.2025).
5. Невмержицька О.В. Музейна педагогіка: до визначення поняття. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 1, №. 67. С. 381–386. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-1-54>.
6. Гайда Л.А. Музейна педагогіка: пошук оптимальної моделі. Методологічні засади історичної освіти в контексті профілізації старшої школи: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (Кіровоград, 21-22 жовтня 2010 р.). Кіровоград: Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2012. С. 243–249.
7. Палинчак-Кутузова В. Музейна педагогіка у контексті вивчення історії та природи рідного краю (на прикладі Закарпатського обласного краєзнавчого музею ім. Т. Легоцького. Сучасний етап). Науковий вісник Національного музею історії України. 2020. № 6. С. 613–619. URL: <https://visnyk.nmiu.org/index.php/nv/article/view/449>.
8. Tymkiv S. Museum Education in Ukraine After Russia's Major Invasion. How Institutions are Adapting to New Conditions on the Fly. Journal of Museum Education. 2024. Vol. 49, no. 1. P. 112–118. URL: <https://doi.org/10.1080/10598650.2023.2298625> (date of access: 24.08.2025).
9. Червінська І. Музейна педагогіка як інструмент взаємодії закладів освіти і музеїв у сучасному соціокультурному просторі. Освітні обрії. 2019. Т. 49, № 2. С. 16–21. URL: <https://doi.org/10.15330/obrii.49.2.16-21> (дата звернення: 24.08.2025).
10. Екскурсійне меню – Дім Франка. Дім Франка. URL: <https://dimfranka.lviv.ua/tours> (дата звернення: 24.08.2025).
11. Муравська С. Музейні заклади системи вищої освіти у незалежній Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». Острог, 2018. Вип. 27 : На пошану Володимира Трофимовича. С. 157–161. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/142_nacionalniy-muzey-narodnoyi-arhitekturi-ta-pobutu-ukrayini
12. Черепанова, С. (2020). Філософія освіти. Комунікативно-екскурсійний практикум. Діалоги студентів про мистецтво та освіту: Львів (Україна) – Оксфорд (Велика Британія). Растр-7.

13. 3D-тур Національним науково-природничим музеєм НАН України. URL: <https://my.matterport.com/show/?m=Y6RqAyrTyQ1>.

14. Віртуальний тур. Музей народної архітектури та побуту України. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/142_nacionalniy-muzei-narodnoyi-arhitekturi-ta-pobutu-ukrayini.

15. Віртуальна прогулянка - Шевченківський Гай. Шевченківський Гай. URL: <https://lvivskansen.org/pro-muzej/virtualna-progulyanka/> (дата звернення: 25.08.2025).

16. Віртуальна екскурсія літературно-меморіальним музеєм Григорія Сковороди. Національний літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди. URL: <https://skovorodamuseum.com.ua/>.

17. Екскурсії та активності. Національний музей історії України. URL: <https://nmiu.org/events/excursions-and-activities> (дата звернення: 25.08.2025).

18. Музеї України просто неба. Ukrainian open-air museums. URL: <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (дата звернення: 25.08.2025).

19. Віртуальний тур. Національний музей-заповідник українського гончарства. URL: <https://museum-portal.com/ua/museum/national-museum-of-ukrainian-pottery>.

20. Антонієві печери. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/73_antoniyevi-pecheri.

21. Віртуальний тур. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського. URL: <https://hutsul.museum/360/>.

22. Віртуальна експозиція. Музей писанкового розпису. URL: <https://pysanka.museum/exposition/virtual/>.

23. Софійський собор у 3D. Софійський собор. URL: <https://my.matterport.com/show/?m=XxDnKGZfXJG> (дата звернення: 25.08.2025).

24. Онлайн галереї - Музей історії Острозької академії. Музей історії Острозької академії - Галерею створено в рамках реалізації проекту «Цифровізація мистецьких колекцій Музею історії Національного університету «Острозька академія» за підтримки Українського культурного фонду. URL: <https://museum.oa.edu.ua/galleries/> (дата звернення: 25.08.2025).

25. Музей Однієї Вулиці. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/21_muzei-odniyei-vulici.

26. Національний музей літератури України. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/108_nacionalniy-muzei-literaturi-ukrayini.

27. Музей книги і друкарства України. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/81_muzei-knigi-i-drukarstva-ukrayini.

28. Кирилівська церква на Дорогожичах у 3D. Matterport. URL: <https://my.matterport.com/show/?m=ekRQmewCeg4> (дата звернення: 25.08.2025).

29. Музей археології Батурина – Гетьманська столиця. Гетьманська столиця – Національний історико-культурний заповідник. URL: <https://baturin-capital.gov.ua/museum/музей-археології-батурина/> (дата звернення: 25.08.2025).

30. Дубенський замок. Замок Дубно. URL: <https://zamokdubno.com.ua/> (дата звернення: 25.08.2025).

31. Музей української домашньої ікони. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/86_muzei-ukrayinskoyi-domashnoyi-ikoni.

32. Рогатин. Церква Святого Духа та місто. Україна Інкогніта. URL: <https://ukrainaincognita.com/ivano-frankivska-oblast/rogatynskyi-raion/rogatyn/rogatyn-tserkva-svyatogo-dukha> (дата звернення: 25.08.2025).

33. Полтавський художній музей. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/103_poltavskiy-hudozhniy-muzej.
34. Харківський художній музей. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/109_harkivskiy-hudozhniy-muzej.
35. Одеський історико-краєзнавчий музей. Музейний портал. URL: <https://museum-portal.com/ua/museum/odeskij-istoriko-kraeyznachij-muzej>.
36. Національний музей Тараса Шевченка. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/13_nacionalniy-muzej-tarasa-shevchenka.
37. Музей Івана Гончара. Віртуальний тур. Музейний портал. URL: <https://museum-portal.com/ua/museum/ivan-honchar-museum>.
38. Музей ретро-автомобілів «Машини часу». Віртуальний тур. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/144_muzey-retro-avtomobiliv--mashini-chasu-.
39. Музей театального, музичного та кіномистецтва України. Віртуальний тур. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/19_muzey-teatralnogo--muzichnogo-ta-kinomistectva-ukrayini.
40. Музей історії України. Новини Львова - Щоденний Львів. URL: https://old.daily.lviv.com/3D/loda/tour_museums/history_m/index.html (дата звернення: 25.08.2025).
41. Будинок-музей Тараса Шевченка на Майдані Незалежності. Віртуальний тур. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/10_budinok-muzey-tarasa-shevchenka-na-maydani-nezalezhnosti.
42. Музей сучасного мистецтва України. Віртуальний тур. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/110_muzey-suchasnogo-mistectva-ukrayini.
43. Музей українського народного декоративного мистецтва. Віртуальний тур. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/58_muzey-ukrayinskogo-narodnogo-dekorativnogo-mistectva.
44. Музей мікромініатюр Миколи Сядристого. Віртуальний тур. Музейний портал. URL: <https://museum-portal.com/ua/museum/the-microminiatures-museum-of-mykola-syadristy/>.
45. Віртуальний музей нематеріальної культурної спадщини України. Національна історична бібліотека України. URL: <https://nibu.kyiv.ua/news/57/> (дата звернення: 25.08.2025).

References:

1. Damaged cultural sites in Ukraine verified by UNESCO. (n.d.). UNESCO. <https://www.unesco.org/en/articles/damaged-cultural-sites-ukraine-verified-unesco>
2. War crimes | The destruction of Ukraine's cultural heritage - Museums Association. (6. д.). Museums Association. <https://www.museumsassociation.org/museums-journal/analysis/2025/02/war-crimes-the-destruction-of-ukraines-cultural-heritage/>
3. DP «Redaktsiia hazety «Holos Ukrainy». (2024, 14 liutoho). Na moskovskomu auktsioni — vykradena v Ukraini kartyna Aivazovskoho [At the Moscow auction — a painting by Aivazovsky was stolen in Ukraine]. Holos Ukrainy - hazeta Verkhovnoi Rady Ukrainy. <https://www.golos.com.ua/article/376919>
4. Pohorilov, S. (2025, 10 червня). Russian overnight attack damages Kyiv's St Sophia Cathedral and Odesa Film Studio – photos. Ukrainska Pravda. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/06/10/7516459/>

5. Nevmerzhytska, O. (2023). Muzeina pedahohika: do vyznachennia poniattia [Museum pedagogy: towards a definition of the concept]. *Humanities science current issues*, 1(67), 381–386. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-1-54>
6. Haida, L. (2012). Muzeina pedahohika: poshuk optimalnoi modeli [Museum pedagogy: searching for the optimal model]. *U Metodolohichni zasady istorichnoi osvity v konteksti profilizatsii starshoi shkoly* (s. 243–249). Vydavnytstvo KOIPPO imeni Vasylia Sukhomlynskoho.
7. Palynchak-Kutuzova, V. (2020). Muzeina pedahohika u konteksti vyvchennia istorii ta pryrody ridnoho kraiu (na prykladi Zakarpatskoho oblasnoho kraieznavchoho muzeiu im. T. Lehotskoho. Suchasnyi etap) [Museum pedagogy in the context of studying the history and nature of the native land (on the example of the Transcarpathian Regional Museum of Local Lore named after T. Legotsky. Modern stage)]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy*, (6), 613–619. <https://visnyk.nmiu.org/index.php/nv/article/view/449>
8. Tymkiv, S. (2024). Museum Education in Ukraine After Russia's Major Invasion. How Institutions are Adapting to New Conditions on the Fly. *Journal of Museum Education*, 49(1), 112–118. <https://doi.org/10.1080/10598650.2023.2298625>
9. Chervinska, I. (2019). Muzeina pedahohika yak instrument vzaiemodii zakladiv osvity i muzeiv u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori [Museum pedagogy as a tool for interaction between educational institutions and museums in the modern socio-cultural space]. *Osvitni obrii*, 49(2), 16–21. <https://doi.org/10.15330/obrii.49.2.16-21>
10. Ekskursii – Dim Franka [Tours – Franko's House]. (n. d.). Dim Franka. <https://dimfranka.lviv.ua/tours>
11. Muravska, S. (2018). Muzeini zaklady systemy vyshchoi osvity u nezalezhnii Ukraini [Museum institutions of the higher education system in independent Ukraine]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seriia «Istorični nauky», (27), 157–161. <https://my.matterport.com/show/?m=Y6RqAyrTyQ1>
12. Cherepanova, C. (2020). Filosofiia osvity. Komunikatyvno-ekskursiinyi praktykum. Dialohy studentiv pro mystetstvo ta osvit: Lviv (Ukraina) – Oksford (Velyka Brytaniia) [Philosophy of Education. Communicative and Excursion Workshop. Student Dialogues on Art and Education: Lviv (Ukraine) – Oxford (Great Britain)]. Rastr-7.
13. 3D-tur Natsionalnym naukovu-pryrodnychym muzeiem NAN Ukrainy [3D tour of the National Museum of Natural History of the NAS of Ukraine]. (n. d.). <https://my.matterport.com/show/?m=Y6RqAyrTyQ1>
14. Virtualnyi tur [Virtual tour] (n. d.) Muzei narodnoi arkhitektury ta pobutu Ukrainy.). Muzei narodnoi arkhitektury ta pobutu Ukrainy. https://museum-portal.com/ua/muzeyi/142_nacionalniy-muzey-narodnoyi-arhitekturi-ta-pobutu-ukrayini
15. Virtualna prohulianka - Shevchenkivskyi Hai [Virtual walk - Shevchenko Grove]. (n. d.). Shevchenkivskyi Hai. <https://lvivskansen.org/pro-muzej/virtualna-progulyanka/>
16. Virtualna ekskursiia literaturno-memorialnym muzeiem Hryhoriia Skovorody. Natsionalnyi literaturno-memorialnyi muzei Hryhoriia Skovorody [Virtual tour of the Hryhoriy Skovoroda Literary and Memorial Museum]. URL: <https://skovorodamuseum.com.ua/>
17. Ekskursii ta aktyvnosti [Excursions and activities]. (n. d.). Natsionalnyi muzei istorii Ukrainy. <https://nmiu.org/events/excursions-and-activities>
18. Muzei Ukrainy prosto neba [Open-air museums of Ukraine]. (n. d.). Ukrainian open-air museums. <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/>

19. Virtualnyi tur. Natsionalnyi muzei-zapovidnyk ukrainskoho honcharstva. [Virtual tour. National Museum-Reserve of Ukrainian Pottery]. (n. d.). <https://museum-portal.com/ua/museum/national-museum-of-ukrainian-pottery>.
20. Antoniievi pechery [Anthony's Caves]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzei/73_antoniievi-pechery.
21. Virtualnyi tur [Virtual tour]. (n. d.). Natsionalnyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny ta Pokuttia imeni Yosafata Kobrynskoho. <https://hutsul.museum/360/>
22. Virtualna ekspozytsiia [Virtual exhibition]. (n. d.). Muzei pysankovoho rozpysu. <https://pysanka.museum/exposition/virtual/>
23. Sofiiskyi sobor u 3D [St. Sophia Cathedral in 3D]. (n. d.). Sofiiskyi sobor. <https://my.matterport.com/show/?m=XxDnKGZfXJG>
24. Onlain halerei - Muzei istorii Ostrozkoï akademii [Online galleries - Museum of the History of the Ostroh Academy]. (n. d.). Muzei istorii Ostrozkoï akademii - Halerei stvoreno v ramkakh realizatsii proektu «Tsyfrovizatsiia mystetskykh kolektsii Muzeiu istorii Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» za pidtrymky Ukrainskoho kulturnoho fondu. <https://museum.oa.edu.ua/galleries/>
25. Muzei Odniiei Vulytsi [Museum of One Street]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzei/21_muzei-odniiei-vulici
26. Natsionalnyi muzei literatury Ukrainy [National Museum of Literature of Ukraine]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzei/108_natsionalnyi-muzei-literatury-ukrayini
27. Muzei knyhy i drukarstva Ukrainy [Museum of Books and Printing of Ukraine]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzei/81_muzei-knygi-i-drukarstva-ukrayini
28. Kyrylivska tserkva na Dorohozhychakh u 3D [St. Cyril's Church in Dorohozhychi in 3D]. (n. d.). Matterport. <https://my.matterport.com/show/?m=ekRQmewCeg4>
29. Muzei arkeolohii Baturyna – Hetmanska stolytsia [Baturin Museum of Archaeology – Hetman's Capital]. (n. d.). Hetmanska stolytsia – Natsionalnyi istoryko-kulturnyi zapovidnyk. <https://baturin-capital.gov.ua/museum/muzei-arkheolohii-baturyna/>
30. Dubenskyi замок [Dubno Castle]. (n. d.). Zamok Dubno. <https://zamokdubno.com.ua/>
31. Muzei ukrainskoi domashnoi ikony [Museum of Ukrainian Home Icons]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzei/86_muzei-ukrayinskoyi-domashnoyi-ikoni
32. Rohatyn. Tserkva Sviatoho Dukha ta misto Tsikavi mistsia • Pamiatky • Shcho podyvytyts u Rohatyn. Tserkva Sviatoho Dukha ta misto? [Rohatyn. Church of the Holy Spirit and the city Interesting places • Sights • What to see in Rohatyn. Church of the Holy Spirit and the city?] (n. d.). Ukraina Inkohnita. <https://ukrainaincognita.com/ivano-frankivska-oblast/rogatynskiy-raion/rogatyn/rogatyn-tserkva-svyatogo-dukha>
33. Poltavskiy khudozhnii muzei [Poltava Art Museum]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzei/103_poltavskiy-hudozhnii-muzei
34. Kharkivskiy khudozhnii muzei [Kharkiv Art Museum]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzei/109_kharkivskiy-hudozhnii-muzei
35. Odeskyi istoryko-kraieznachchiy muzei [Odessa Museum of History and Local Lore]. (n. d.). Muzeinyi portal. <https://museum-portal.com/ua/museum/odeskij-istoriko-kraieznachchij-muzei>

36. Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka [Taras Shevchenko National Museum] (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzeyi/13_nacionalniy-muzey-tarasa-shevchenka

37. Muzei Ivana Honchara. Virtualnyi tur [van Honchar Museum. Virtual tour]. (n. d.). Muzeinyi portal. <https://museum-portal.com/ua/museum/ivan-honchar-museum>

38. Muzei retro-avtomobiliv «Mashyny chasu». Virtualnyi tur [Museum of Retro Cars "Time Machines". Virtual tour] (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzeyi/144_muzey-retro-avtomobiliv--mashini-chasu

39. Muzei teatralnoho, muzychnoho ta kinomystetstva Ukrainy. Virtualnyi tur [Museum of Theater, Music and Cinematography of Ukraine. Virtual tour]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzeyi/19_muzey-teatralnogo--muzichnogo-ta-kinomistectva-ukrayini

40. Muzei istorii Ukrainy [Museum of the History of Ukraine]. (n. d.). Novyny Lvova - Shchodennyi Lviv. https://old.dailylviv.com/3D/loda/tour_museums/history_m/index.html

41. Budynok-muzei Tarasa Shevchenka na Maidani Nezalezhnosti. Virtualnyi tur [Taras Shevchenko House-Museum on Independence Square. Virtual tour]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzeyi/10_budinok-muzey-tarasa-shevchenka-na-maydani-nezalezhnosti

42. Muzei suchasnoho mystetstva Ukrainy. Virtualnyi tur [Museum of Contemporary Art of Ukraine. Virtual tour]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzeyi/110_muzey-suchasnogo-mistectva-ukrayini

43. Muzei ukrainskoho narodnoho dekoratyvnoho mystetstva. Virtualnyi tur [Museum of Ukrainian Folk Decorative Art. Virtual tour]. (n. d.). Muzeinyi portal. https://museum-portal.com/ua/muzeyi/58_muzey-ukrayinskogo-narodnogo-dekorativnogo-mistectva

44. Muzei mikrominiatiur Mykoly Siadrystoho. Virtualnyi tur [Museum of Microminiatures of Mykola Syadristy. Virtual tour]. (n. d.). Muzeinyi portal. <https://museum-portal.com/ua/museum/the-microminiatures-museum-of-mykola-syadristy/>

45. Virtualnyi muzei nematerialnoi kulturnoi spadshchyny Ukrainy [Virtualnyi muzei nematerialnoi kulturnoi spadshchyny Ukrainy]. (n. d.). Natsionalna istorychna biblioteka Ukrainy. <https://nibu.kyiv.ua/news/57/>